

CRTICE O STANOVNIŠTVU LINDARA NA KRAJU 16. I U PRVOJ POLOVICI 17. STOLJEĆA

View metadata, citation and similar papers at core.ac.uk

brought to you by CORE

Danijela DOBLANOVIC

UDK 314(497.5 Lindar)“15/16“

Odjel za humanističke znanosti

Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli

Pula, I. M. Ronjgova 1

Izvorni znanstveni rad

Autorica se u Radu usredotočila na stanovništvo Lindara u 16. i 17. stoljeću promatrano kroz upise u matičnu knjigu krštenih. Obradila je kretanje broja stanovnika, krizne godine nataliteta, natalitet uopće, sezonska kretanja rođenja/začeća, imena i prezimena krštenih u župi Lindar, odnosno pokušala je otkriti motivaciju kojom su roditelji bili vođeni prilikom imenovanja djece. Proučavajući zapise o krštenjima, koji uz zapise u matičnim knjigama vjenčanih i umrlih često predstavljaju jedini pisani trag o postojanju tzv. »malog čovjeka« u promatranom razdoblju, pokušala je rekonstruirati djelić tadašnje lindarske svakidašnjice.

Ključne riječi: Lindar, matične knjige, glagoljica, demografska kretanja, 16. i 17. st.

Keywords: Lindar, registers, Glagolithic alphabet, demographic trends, 16th and 17th centuries.

Parole chiave: Lindaro, registri anagrafici, il glagolitico, movimenti demografici XVI e XVII secolo.

Uvodna napomena

U Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti pohranjena je matična knjiga krštenih župe Lindar s upisima krštenih od 1591. do 1667. Razlog čuvanja upravo u tom Arhivu jest glagoljica kojom su se upisivali krštenici (od 1591. do 1648.). Zahvaljujući entuzijazmu i predanom radu profesora Dražena Vlahova, ti su upisi transliterirani i dostupni i čitateljima nevještima u iščitavanju glagoljskih zapisa.¹

Ovaj je rad nastao upravo na temelju Vlahovljevih transliteracija, a cilj je rada pokazati kako hvalevrijedan pothvat objavljivanja glagoljskih matičnih knjiga nije sam sebi svrhom, već može dalje poslužiti u brojnim povijesnodemografskim istraživanjima.

U ovom se radu osvrćemo na neke povijesnodemografske aspekte: natalitet, sezonska kretanja rođenja/začeća, imena i prezimena krštenih u župi Lindar na kraju 16. i prvoj polovici 17. stoljeća.

¹ Dražen VLAHOV, *Matica krštenih župe Lindar (1591. – 1667.): Glagoljski zapisi od 1591. do 1648.*, Glagoljski rukopisi 10, Državni arhiv u Pazinu, Pazin, 2012.

Lindar u ranom novom vijeku

Brojni glagoljski natpisi prisutni na području Lindara (zidna slika »Živi križ« u crkvi sv. Katarine iz 1409., kamena ploča na pročelju crkve sv. Sebastijana iz 1559., glagoljski natpis na nadgrobnoj ploči popa Matušića iz 1588., zidni grafiti u crkvama sv. Marije Magdalene i sv. Katarine)², kao i sama matična knjiga krštenih, pisana većim dijelom glagoljicom, svjedoče činjenicu da je Lindar bio stara glagoljska župa.

Prvi spomen župe Lindar potječe iz 1379. kada je bila dijelom Pićanske biskupije. U njezinu sastavu ostao je do ukinuća biskupije 1788.³ Tada je župa ušla u sklop novoosnovane Gradiškanske biskupije koja je ukinuta već 1791., da bi pripala iznova osnovanoj Tršćanskoj biskupiji, u kojoj je ostala do 1947.⁴

U upravnom je smislu Lindar od 1445. pripadao Pazinskoj knežiji. Bio je važno obrambeno središte habsburškog dijela Istre te se kao takav često spominje u zapisima o ratnim sukobima između Mlečana i Habsburgovaca u 16. i 17. stoljeću, a posebno u vrijeme razornog Uskočkog rata.⁵

Broj stanovnika

Podatci o broju stanovnika za Lindar, kao i za ostala mjesta u sastavu Pazinske knežije u ranonovovjekovlju, prilično su rijetki. Unutrašnja je Istra u drugoj polovici 15. stoljeća bila zahvaćena pojavom pustih naselja (*Wüstungsprozess*). Značajan je u smislu pustošenja i gotovo nestajanja nekih naselja bio i kazneni pohod kneza Ivana Frankapana Krčkog protiv cara Fridrika III. i njegova vazala Martina Moysea. Tada su stradala mnoga mjesta unutrašnje Istre. Pustošenje potvrđuje pazinski urbar iz 1498.⁶

Prvi pouzdaniji podatci o broju stanovnika za taj dio Istre potječu iz 1508. Tada su Mlečani, nakon zauzimanja habsburškog dijela Poluotoka u vrijeme rata Cambraiske lige, napravili procjenu kućanstava okupiranog dijela. Knežija u užem smislu (kašteli Pazin, Žminj, Gračišće, Lindar, Boljun, Beram, Pićan i Tinjan te 17 *villa*) imala je 838 kućanstava. Primjenom koeficijentata 4 ili 5 za veličinu kućanstava, na tom je području bilo između 3300 i 4100 stanovnika.⁷ U Lindaru je 1508. zabilježeno 70 kućanstava⁸, odnosno između 280 i 350 stanovnika (koeficijenti 4 i 5). Lindar je tada bio šesto mjesto po broju stanovnika

² Branko FUČIĆ, *Glagoljski natpisi*, JAZU, Zagreb, 1982., str. 230.

³ VLAHOV, *Matica krštenih župe Lindar...*, str. 11.

⁴ Marijan BARTOLIĆ – Ivan GRAH (ur.), *Crkva u Istri*, 3. dop. izd., Biskupski ordinarijat Poreč – IKD »Juraj Dobrila« – »Josip Turčinović«, Poreč – Pazin, 1999., str. 23–24.

⁵ Miroslav BERTOŠA, »Povijesni fragmenti o Lindaru (od srednjega vijeka do početka XIX. st.)«, *Historijski zbornik*, 49, Zagreb, 1996., str. 187.

⁶ Egidio IVETIC, *La popolazione dell'Istria nell'età moderna, Lineamenti evolutivi*, Università popolare Trieste – Unione italiana Fiume, Trst – Rovinj, 1997., str. 106.

⁷ *Isto*, str. 107.

⁸ Janez ŠUMARDA, »Podložniško prebivalstvo komornega gospostva Pazin v tridesetih letih 16. stoletja«, *Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu*, sv. XXVI, Pazin – Rijeka, 1983., str. 86.

u Knežiji. Napučen je skupinama hrvatskih doseljenika i odbjeglama, ali i pojedincima iz Furlanije, Karnije i Veneta.⁹

Sljedeći podatak o broju kućanstava iz 1531. svjedoči o znatnoj depopulaciji. U Pazinu je od 1508. do 1531. broj kućanstava pao za više od 40 % (sa 150 na 86), a smatra se da se slično dogodilo i u Gračišću, Lindaru i Bermu.¹⁰ Lindar je tada imao 57 kućanstava.¹¹ U isto vrijeme, neka napuštena, ali strateški vrlo značajna mjesta u Knežiji, bilježe porast broja stanovnika zahvaljujući kolonizacijskim pothvatima (Tinjan, Trviž, Borut, Kršikla i sl.).¹²

Zbog velikog udjela novog stanovništva, početkom 70-ih godina 16. stoljeća bilo je potrebno revidirati urbarijalna davanja. Tako je 1571. nastao novi urbar Pazinske knežije koji svjedoči i o broju kućanstava i omogućuje procjenu broja stanovnika. U odnosu na 1531. godinu, broj stanovnika značajno je porastao u svim mjestima Knežije. Pazin je imao gotovo trostruki broj kućanstava u odnosu na 1531., a slično je bilo i u Lindaru. U tom je mjestu 1531. bilo 57, a četrdeset godina kasnije čak 132 kućanstva.¹³ Primjenom koeficijenta 4 ili 5 za veličinu kućanstava, izgleda da je u Lindaru 1531. bilo između 228 i 285 stanovnika, dok ih je 1571. bilo između 528 i 660. Zbog mnogobrojnih pobuna podanika u svezi s novim nametima, svega nekoliko godina kasnije (1578.) uslijedila je revizija urbara iz 1571. U tih je sedam godina zabilježen dodatni porast broja stanovnika u tom dijelu Istre.¹⁴

Daljnje informacije o broju stanovnika, napose za 17. i 18. stoljeće, vrlo su oskudne. Nalazimo ih u izvješćima pićanskih biskupa Svetoj Stolici.¹⁵ Uglavnom svjedoče znatan pad broja stanovnika u župi koji se dogodio u vrijeme Uskočkog rata.

Do podatka o broju stanovnika u župi možemo doći i putem matičnih knjiga krštenih, odnosno stope nataliteta. Ona je u razdoblju prije demografske tranzicije bila bliska biološkom maksimumu i iznosila između 40 i 50 ‰.¹⁶ Primjenjujući za procjenu broja stanovnika stopu nataliteta od 35, odnosno 40 ‰, izgleda da je u župi Lindar krajem 16. i početkom 17. stoljeća bilo najmanje oko 350 stanovnika, a najviše oko 600. Prema matičnoj knjizi krštenih, razdoblja s najmanjim brojem krštenja, pa samim time procjenjujući prema natalitetu, i najmanje stanovnika, ona su u vrijeme i neposredno nakon Uskočkog rata (1615. – 1618.).

⁹ M. BERTOŠA, »Povijesni fragmenti o Lindaru...«, str. 179.

¹⁰ IVETIC, *La popolazione dell' Istria...*, str. 108.

¹¹ *Isto*, str. 109.

¹² *Isto*, str. 108.

¹³ *Isto*, str. 109.

¹⁴ *Na ist. mj.*

¹⁵ Ivan GRAH, »Pazinski kraj u izvješćima pićanskih i porečkih biskupa Svetoj Stolici (1588-1780)«, *Vjesnik historijskog arhiva u Rijeci i Pazinu*, sv. XXVI, Pazin – Rijeka, 1983., str. 201–218.

¹⁶ Alica WERTHEIMER-BALETIĆ, *Demografija: Stanovništvo i ekonomski razvitak*, 2. izd., Informator, Zagreb, 1982., str. 84.

S obzirom na pad broja stanovnika od kraja 16. stoljeća do Uskočkog rata i epidemija 30-ih godina 17. stoljeća, procijenjene brojke stanovnika pomoću stope nataliteta držimo prilično pouzdanima (Tablica 2).

Tablica 1. Broj stanovnika Lindara u 16. stoljeću

Godina	Broj kućanstava	Broj stanovnika uz koeficijent 4 veličine kućanstva	Broj stanovnika uz koeficijent 5 veličine kućanstva
1508.	70	280	350
1531.	57	228	285
1571.	132	528	660

Tablica 2. Procjena broja stanovnika Lindara prema stopi nataliteta

Razdoblje	Ukupno rođenih	Prosječno godišnje	Procjena broja stanovnika uz stopu nataliteta 35 ‰	Procjena broja stanovnika uz stopu nataliteta 40 ‰
1592. – 1601.	213	21,3	609	533
1602. – 1611.	197	19,7	563	493
1612. – 1621.	142	14,2	406	355
1622. – 1631.	154	15,4	440	385
1632. – 1641.	170	17	486	425
1642. – 1648.	128	18,3	523	458

Rođenja/krštenja

Prema upisima u matičnu knjigu krštenih Lindara u razdoblju od 1592. do 1648. u župi je rođeno 1004 djece.¹⁷ Rodilo se nešto više dječaka (514 ili 51,2 %) nego djevojčica (490 ili 48,8 %). Prosječno se godišnje rađalo 17,6 djece. Bilo je i godina kada je broj djece bio daleko manji od prosjeka za čitavo razdoblje. Ispodprosječni broj rođenih karakterističan je za razdoblje ratnih godina od 1615. do 1617., kada je ukupno rođeno 14 djece. Osim ratnih nedaća na natalitet su utjecali i drugi čimbenici: nestašica hrane, glad, razne zarazne epidemije i sl. Malim se brojem rođenih ističu i: 1604. – 1605., 1619. – 1620., 1622. – 1623., 1630. – 1632. i 1639. – 1640. Izvori za neke od ovih godina/razdoblja vrve podacima o nestašicama i visokim cijenama žitarica. Primjerice, ranih i kasnih 20-ih (1620. – 1622., 1628. – 1629.) bile su krize žitarica, a ranih tridesetih kužna epidemija.¹⁸ Te negativne pojave zasigurno su utjecale na manji natalitet.

U cjelokupnom se razdoblju 1592. – 1648. glede broja rođenih ističe nekoliko oscilacija. Prva je polovica razdoblja (1592. – 1614.) obilježena iznadprosječnim brojem rođenih.

¹⁷ U tom je razdoblju bilo 1006 krštenja, međutim, jedna je osoba krštena kao stariji došljak.

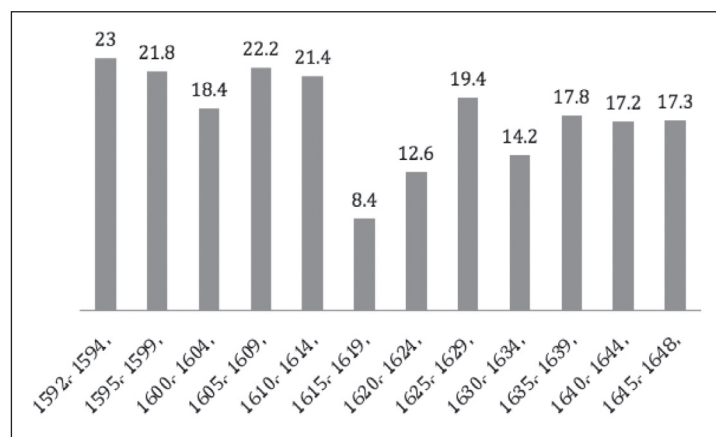
¹⁸ IVETIC, *La popolazione dell'Istria...*, str. 128.

Znatan pad nataliteta dogodio se između 1615. i 1624., porast u drugoj polovici 20-ih godina te ponovni pad u prvoj polovici 30-ih. Četrdesete su obilježene prosječnim brojem rođenih.

Tablica 3. Pregled rođenih po godinama

Godina	Broj rođenih	Godina	Broj rođenih	Godina	Broj rođenih
1592.	31	1611.	18	1630.	3
1593.	20	1612.	22	1631.	14
1594.	18	1613.	28	1632.	14
1595.	29	1614.	27	1633.	23
1596.	26	1615.	10	1634.	17
1597.	16	1616.	0	1635.	15
1598.	17	1617.	4	1636.	33
1599.	21	1618.	18	1637.	21
1600.	22	1619.	10	1638.	16
1601.	14	1620.	5	1639.	4
1602.	21	1621.	18	1640.	4
1603.	27	1622.	9	1641.	23
1604.	8	1623.	10	1642.	18
1605.	11	1624.	21	1643.	24
1606.	34	1625.	21	1644.	17
1607.	19	1626.	18	1645.	16
1608.	24	1627.	20	1646.	24
1609.	23	1628.	22	1647.	17
1610.	12	1629.	16	1648.	12

Grafikon 1. Prosječan broj rođenih po razdobljima

Natalitet je bilo sredstvo kojim je stanovništvo korigiralo postojeću demografsku situaciju. To za mnoge župe potvrđuju matične knjige krštenih i umrlih. Redovito su nakon godina veće smrtnosti, slijedile godina ili dvije u kojima se gubitak pokušavao nadoknaditi većim brojem rođenih. Matične knjige umrlih župe Lindar za to razdoblje nisu sačuvane pa takva usporedba nije moguća, međutim, neupitno je da su rane tridesete bile godine velike smrtnosti. Nakon njih uslijedilo je nekoliko godina s velikim brojem rođenih kako bi se nadoknadio gubitak (primjerice, god. 1633. rođeno je 23, a god. 1636. čak 33 djece).

Unutar pojedine se obitelji umrlo dijete vrlo skoro »nadoknađivalo« novom trudnoćom. Kako je u predtranzicijskom razdoblju smrtnost novorođene i male djece bila prilično visoka, roditelji su u samom začetku računali s gubicima pa je za opstanak obitelji ženino fertilno razdoblje maksimalno korišteno, a razmak između trudnoća bio je kratak.¹⁹

Nezakonita djeca

Djeca su se mogla roditi u braku ili izvan njega. Među ukupno krštenima u župi Lindar (1592. – 1648.) samo je dvoje djece bilo nezakonito: Anton (1602.), vjerojatno je napušten, a Eufemija (1602.) je bila plod konkubinatske veze Mihela Češića i Katarine. U odnosu na ostale istarske župe udio nezakonite djece u Lindaru bio je znatno manji (0,2 %).

Za usporedbu, u župi Pićan svega je nekoliko godina kasnije od promatranog razdoblja nezakonite djece bilo znatno više (6 %)²⁰, dok je u župi Pula udio takve djece u razdoblju od 1613. do 1815. iznosio 3,73 %, a napuštene je u toj župi bilo 0,35 % (21 od ukupno 5.910 krštenih).²¹ U župi Novigrad je u 18. st. udio napuštene djece iznosio 1,25 %, a »kriznija« razdoblja su, s većim brojem napuštenih, bila prva dva desetljeća te razdoblje od 1761. do 1780.²² Manje je napuštenih (izloženih) bilo u župi Kaštel u drugoj polovici 18. stoljeća. Činili su 0,7 % ukupnog broja krštenih. Izložene su bile samo djevojčice.²³ U maticama župe Vrsar za razdoblje od 1701. do 1780. napuštenih je zabilježeno 1,08 %.²⁴

¹⁹ Zapisi krštenih Lindara od 1592. do 1648. svjedoče o velikom broju poroda po paru u kratkom vremenskom razdoblju i malom razmaku od poroda do poroda. Primjerice, Martin i Katarina Klenovar su u razdoblju od 1621. do 1636. krstili osmero djece: Agniju (1621.), Margaretu (1623.), Perpetu (1625.), Grgoru (1626.), Ivana (1627.), Matiju (1632.), Mikulu (1634.) i Marina (1636.). Sličnih je primjera mnogo.

²⁰ Zoran LADIĆ – Goran BUDEČ, »O nekim aspektima demografske, društvene i obiteljske povijesti Pićna u drugoj polovici 17. stoljeća prema matičnim knjigama krštenih (rođenih)«, u: Robert MATIJAŠIĆ (gl. ur.), *Pićanska biskupija i Pićanština: Zbornik radova međunarodnog znanstvenog skupa održanog 23. i 24. listopada 2008. godine*, Općina Pićan – Državni arhiv u Pazinu, Pazin, 2012., str. 97.

²¹ Slaven BERTOŠA, *Život i smrt u Puli: Starosjeditelji i doseljenici od XVII. do početka XIX. stoljeća*, Skupština Udruga Matice hrvatske Istarske županije, Pazin, 2002., str. 206 i 368–370. Izračunato prema podacima iz tablica.

²² Marino BUDICIN, »L'andamento della popolazione a Cittanova nei secoli XVI-XVIII«, *Atti del Centro di ricerche storiche – Rovigno*, 19, Rovinj, 1988. – 1989., str. 83 i tab. II.

²³ Marino MANIN, »Prilog o gospodarsko-socijalnim odnosima i o demografskim kretanjima u Istri tijekom 18. stoljeća«, *Acta historico-oeconomica*, vol. 21 (1), Zagreb, 1994., str. 129 i 133.

²⁴ Marino BUDICIN, »Alcune linee e fattori di sviluppo demografico di Orsera nei secoli XVI-XVIII«, *Atti del Centro di ricerche storiche di Rovigno*, 18, Rovinj, 1987. – 1988., str. 116.

Sezonska kretanja rođenja i začeća u župi

Raspored začeća tijekom godine u najvećoj je mjeri ovisio o obimu poljoprivrednih poslova u pojedinim razdobljima u godini, društveno-religijskim pravilima sredine, ali i o intenzitetu seksualnih poriva, meteorološkim prilikama i sl.

U Lindaru je najplodnije razdoblje u godini bilo proljeće, a najmanje plodno kasno ljeto i rana jesen. U travnju i svibnju začeta je gotovo četvrtina djece, a u kolovozu, rujnu i listopadu njih svega 16 %. Maksimum je začeća rezultat proljetnog buđenja seksualnosti i završetka korizmenog razdoblja, dok je minimum u navedenim mjesecima povezan s obimnim poljoprivrednim poslovima (uglavnom ubiranje poljoprivrednih plodova). Takav raspored začeća značio je najviše rođenih početkom godine (siječanj i veljača), a najmanje u kasno proljeće i rano ljeto (Grafikon 2).

U susjednom je Boljunu u razdoblju od 1600. do 1612. raspored začeća, kad je riječ o maksimumu, bio gotovo podjednak. Najviše je začeća bilo u travnju, svibnju i lipnju. Razlika je u minimalnim vrijednostima koje su u Boljunu zabilježene krajem godine (studen i prosinac).²⁵ U Pićnu su u razdoblju od 1664. do 1677. uočena dva osnovna ritma rađanja: rujna – ožujak (64 % rođenih) i travanj – kolovoz (36 %).²⁶

Sličan je raspored začeća/rođenja po mjesecima postojao i u Puli u tom razdoblju. Jedina je razlika između dviju župa zabilježena u ožujku.²⁷ Dok je u Puli najviše začeća bilo u ožujku, travnju i svibnju, u Lindaru je u ožujku broj začeća bio prilično nizak u odnosu na travanj i svibanj. Možda je tome razlog pridržavanje korizmenog odricanja u malom ruralnom Lindaru, kao i u Boljunu, u odnosu na Pulu koja je ipak, unatoč malom broju stanovnika, bila otvorenija.

Za ostale istarske župe u tom razdoblju još nisu provedena istraživanja o rasporedu začeća/rođenja tijekom godine. Provedena su za drugu polovicu 17. i za 18. stoljeće. U župi Svetvinčenat, primjerice, u drugom dijelu 17. stoljeća (1664. – 1699.) začeća je najviše bilo u prvom dijelu godine, s maksimalnim vrijednostima u travnju i lipnju, dok je od srpnja do listopada broj začeća stalno opadao, s najmanjim vrijednostima u rujnu i listopadu.²⁸ U 18. stoljeću postojao je vrlo sličan raspored s najviše začeća u travnju.²⁹

Najviše začeća za vrijeme proljetnog buđenja bilo je i u župi Poreč u 18. stoljeću. Od veljače do svibnja začeto je najviše djece (39,42 %) s maksimalnim vrijednostima u korizmenom mjesecu ožujku.³⁰ U župi Novigrad u 18. je stoljeću zabilježen maksimum

²⁵ Prema: Dražen VLAHOV, *Matična knjiga iz Boljuna: Glagoljski zapisi od 1576. do 1640.*, Državni arhiv u Pazinu, Pazin, 2011., str. 14.

²⁶ LADIĆ – BUDEČ, »O nekim aspektima demografske...«, str. 95.

²⁷ S. BERTOŠA, *Život i smrt u Puli...*, str. 334.

²⁸ Danijela DOBLANOVIĆ, »Sezonska kretanja začeća/rođenja župe Svetvinčenat u 18. stoljeću«, *Povijesni prilozi*, br. 43, Zagreb, 2012., str. 225.

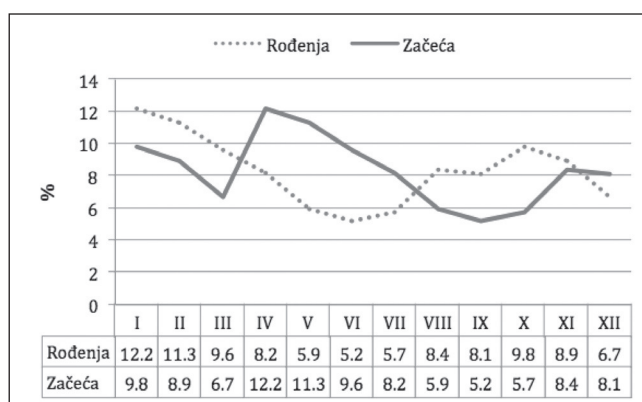
²⁹ *Na ist. mj.*

³⁰ Egidio IVETIC, »La popolazione di Parenzo nel Settecento: Aspetti, problemi ed episodi del movimento demografico«, *Atti del Centro di ricerche storiche*, 21, Rovinj, 1991., str. 170.

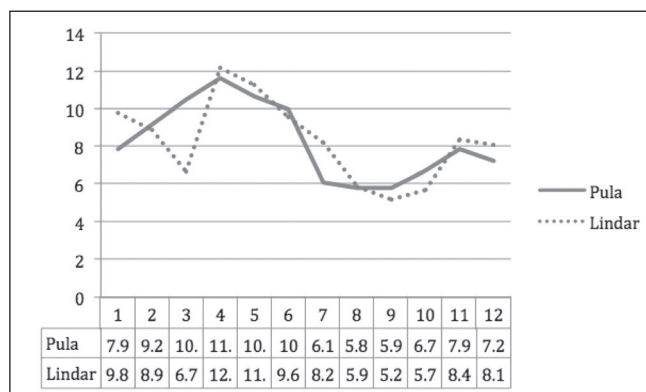
rođenih u razdoblju siječanj – ožujak, listopad – prosinac.³¹ Prema tome, mjeseci s najvećim brojem začeca bili su siječanj – ožujak, travanj – lipanj. U župi Kaštel (Bujština) u razdoblju od 1749. do 1800. bilo je u prosjeku oko 18 krštenih godišnje. Minimum začeca podudara se s mjesecima obimnih poljoprivrednih radova (rujan – studeni), a maksimumi s razdobljem zastoja poslova i proljetnim buđenjem seksualnosti.³²

Tri bitna čimbenika sezonskog rasporeda začeca potvrđena su i istraživanjima za Dubrovnik i okolicu (17. – 19. stoljeće): obujam posla, sezonske varijacije seksualnih poriva te društvena pravila.³³

Grafikon 2. Raspored rođenja i začeca po mjesecima

Grafikon 3. Raspored začeca u Puli³⁴ (1613. – 1648.) i Lindaru (1592. – 1648.)

³¹ BUDICIN, »L'andamento della popolazione a Cittanova...«, tab. 6.

³² MANIN, »Prilog o gospodarsko-socijalnim odnosima...«, str. 127–132.

³³ Nenad VEKARIĆ – Irena BENYOVSKY – Tatjana BUKLIJAŠ – Maurizio LEVAK – Nikša LUČIĆ – Marija MOGOROVIĆ – Jakša PRIMORAC, *Vrijeme ženidbe i ritam poroda: Dubrovnik i njegova okolica od 17. do 19. stoljeća*, Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, Zagreb – Dubrovnik, 2000., str. 84.

³⁴ Podatci izračunati na temelju: S. BERTOŠA, *Život i smrt u Puli...*, str. 344.

Imena

U razdoblju od 1592. do 1648. u matičnoj knjizi krštenih župe Lindar zabilježena su 42 različita ženska i 38 muških imena. Uglavnom su sva imena bila katolička što ukazuje na završetak procesa zamjene narodnih imena imenima katoličkih svetaca. Imenski se fond, u odnosu na ranija razdoblja, smanjio te je pojava homonimije bila sve učestalija.³⁵ U navedenom je razdoblju u župi Lindar oko 57 % muškaraca i 52 % žena nosilo jedno od pet najčešćih imena. Dobar dio imena vrlo je rijedak i pojavljuje se samo u jednom ili dvama slučajevima (10 od 42 muška i 14 od 37 ženskih imena).

Deset najčešćih ženskih imena (Tablica 3) dobilo je čak tri četvrtine krštenih djevojčica (75,5 %). Svaka se šesta djevojčica zvala Katarina, a svaka deseta Jelena. Svetoj Katarini je u Lindaru posvećena i crkva s poznatom freskom »Živi križ«. Ime Marija gotovo izostaje. Pojavljuje se samo kod dvije krštene djevojčice. Izbjegavanje imena Marija bio je svojevrsan znak poštivanja Bogorodice. Primjerice, u župi Postira na Braču u razdoblju od 1584. do 1671. imena Marija i Josip uopće nisu zabilježena.³⁶ U susjednoj su župi Pićan u razdoblju od 1664. do 1677. najčešća ženska imena krštenih djevojčica bila: Ivana, Margareta, Antonija, Marija i Katarina.³⁷

Više od triju četvrtina muške populacije rođene u promatranom razdoblju nosilo je jedno od deset najučestalijih imena (Tablica 4). Najučestalije je bilo ime Ivan koje je nosila gotovo petina krštenika. I u župi je Pićan najpopularnije ime u razdoblju od 1664. do 1677. bilo Ivan. To je ime dobilo oko 12 % krštenika.³⁸

U ranijem je razdoblju, sudeći po imenima očeva dječaka krštenih u župi Lindar 1592. – 1648., imenski fond bio širi, a i načini zapisivanja imena raznovrsniji. Među očevima krštenih pojavljuju se 53 različita imena (imena Matac, Mate, Matej, Matica, Matija, Matko, Matev računata su kao različite inačice imena Mate; imena Andre, Andrija, Jadro, Andro kao inačice imena Andrija i sl.). Najčešća su među imenima očeva imena Ivan i Mate. Među krštenima se ne pojavljuju imena očeva: Brt/Brton/Brtet, Gržan, Leonardo, Lunardo, Mirel, Mišo, Primuž, Primul, Vitor, Vrbani i Vorih. Imena majki nisu uvijek bilježena, no zasigurno je i fond ženskih imena bio nešto širi jer se tada pojavljuju imena kojih među krštenicama 1592. – 1648. više nema, primjerice Grška, Jedriha/Jdriha i Neža.

Motivaciju dodjeljivanja imena ne možemo pouzdano razabrati, budući da nema matičnih knjiga za ranije razdoblje iz kojih bi se dalo iščitati ime djedova i baki, stričeva i sl. Međutim, iz postojeće matične knjige proizašle su neke »mode« u imenovanju. Za razliku od dobrog dijela dalmatinskih župa i župa južne Hrvatske, gdje su postojala razrađena pravila imenovanja, u Istri roditelji nisu strogo poštivali praksu dodjeljivanja imena prema najbližoj rodbini. Iz izvora proizlazi motivacija imenovanja prema katoličkom kalendaru.

³⁵ Opsežnije u: Nenad VEKARIĆ, *Pelješki rodovi (A – K)*, Zavod za povijesne znanosti HAZU, Dubrovnik, 1995., str. 12.

³⁶ Jakov JELINČIĆ, *Na postirskim vrelinama: matična knjiga župe Postira (1584. – 1671.)*, Općina Postira – Župni ured Sv. Ivana Krstitelja – Sveučilišna tiskara, Postira – Zagreb, 2004., str. 35.

³⁷ LADIĆ – BUDEČ, »O nekim aspektima demografske...«, str. 101.

³⁸ Izračunato prema: *isto*, str. 99–100.

Naime, zaštita koja je nekoć bila sadržana u samom imenu (narodna imena), zamjenom narodnih imena svetačkima, prenesena je na sveca, pri čemu je ime bilo posrednikom.³⁹ Prema pićanskim matičnim knjigama iz druge polovice 17. stoljeća vidljivo je da su se roditelji također uglavnom držali Tridentskog kalendara pa su djeca rođena u siječnju, najčešće dobila imena siječanjskih svetaca, ona u veljači svetaca koji se slave tog mjeseca i tako redom.⁴⁰

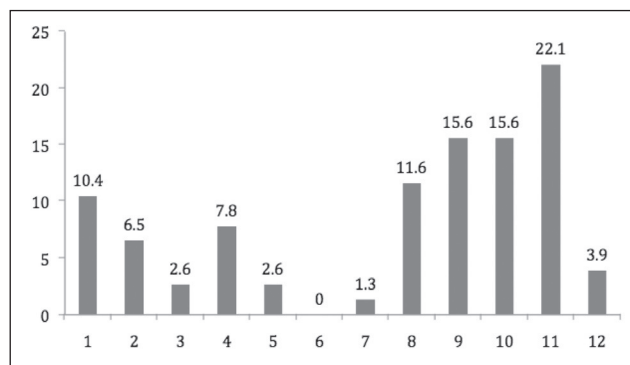
Od ukupno 38 u matičnim knjigama zabilježenih imena dječaka, njih se 14 pojavljuje samo u vrijeme slavljenja blagdana istoimenog sveca. Drugih 13 pojavljuje se uglavnom u vrijeme slavljenja blagdana istoimenog sveca, dok njih 9 uopće nije u svezi s blagdanom ili u velikoj mjeri nije povezano s blagdanom. Kod najčešćeg muškog imena najmanje se slijedila kalendarska motivacija.

Kod djevojčica je situacija bila nešto drugačija. Oko 12 % imena (5 od 42) zabilježeno je samo u razdoblju u kojem se slavi blagdan prema kojem su nazvane: Ulika (Cvjetnica ili u Istri Uličnica), Paškva (Uskrs), Krstina, Dominiga (nedjelja) i Antonija. Za imena Elena, Matija, Magdalena, Martina, Apolonija, Agnija, Gregora, Perpeta, Vicenca, Cecilia i Barbara kalendarska je motivacija dodjeljivanja bila vrlo postojana. Ta se imena pojavljuju u više od 50 % slučajeva upravo u vrijeme kada se slavila određena svetica. Kod najčešćeg ženskog imena (Katarina), slično kao kod najčešćeg imena kod dječaka (Ivan), kalendarska je motivacija samo djelomično prisutna – oko trećina slučajeva (Grafikoni 4 i 5).

Način zapisivanja pojedinog imena ovisio je o popu glagoljašu koji je dijete upisao. Stoga isto ime nalazimo zapisano na više načina. Šarolikost zapisa možda je najveća kod imena Eufemija. Djevojke krštene tim imenom zabilježene su kao: *Eufemija*, *Fuma*, *Fumija*, *Fumia* i *Jufemija*. Brojne su inačice i za ime Uršula: *Orsa*, *Orsula*, *Oršula* i *Oršulina*.

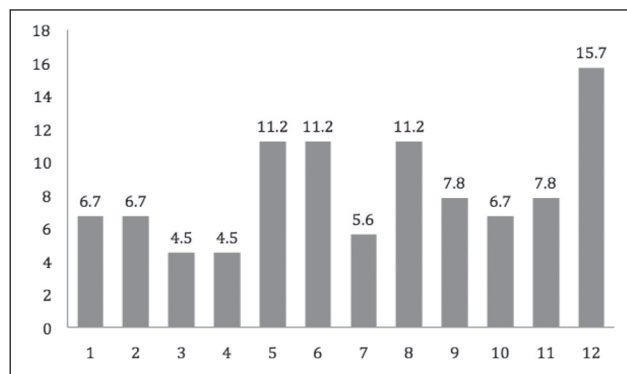
Iz navedenoga se može zaključiti da su u Lindaru u kasnom 16. i prvoj polovici 17. stoljeća prevladavala katolička imena. Nasljeđivanje imena, koje zbog nedostatka matičnih knjiga umrlih iz tog razdoblja ne možemo pratiti, kombinirano je u značajnoj mjeri s dodjeljivanjem tih imena prema svecima katoličkog kalendara.

Grafikon 4. Godišnji raspored imena Katarina (1592. – 1648.)

³⁹ VEKARIĆ, *Pelješki rodovi...*, str. 12.

⁴⁰ LADIĆ – BUDEČ, »O nekim aspektima demografske...«, str. 100.

Grafikon 5. Godišnji raspored imena Ivan (1592. – 1648.)**Tablica 3. Najčešća ženska imena**

IME	BROJ KRŠTENIH TIM IMENOM	UDIO
Katarina	77	15,7
Elena, Jelena	52	10,6
Eufemija	46	9,4
Margareta	45	9,2
Lucija	35	7,1
Matea, Matija	32	6,5
Ivana	27	5,5
Ursula	21	4,3
Magdalena	20	4,1
Martina	15	3,1
Ukupno		75,5

Tablica 4. Najčešća muška imena

IME	BROJ KRŠTENIH TIM IMENOM	UDIO
Ivan	89	17,3
Mate	78	15,2
Juraj	49	9,5
Grgur	43	8,4
Martin	36	7
Mihel i Mihovil	28	5,4
Andrija	27	5,3
Antun	19	3,7
Bartol	17	3,3
Petar	14	2,7
Ukupno		77,8

Tablica 5. Imena djevojčica u župi Lindar (1592. – 1648.)

Ime	Datum blagdana	Mjesec(i)	Učestalost pojavljivanja u mjesecu u kojem se svetac/blagdan slavi (%)	Udio u ukupnim ženskim imenima (%)	Broj krštenih tog imena
Katarina	25. 11.	listopad i studeni	37,60	15,7	77
Elena	4. i 5. 8.		57,7 (travanj i svibanj) 7,7 (kolovoz)	10,6	52
Eufemija	16. 9.	kolovoz i rujan	32,60	9,4	46
Margerita	16. ili 17. 10.	listopad	2,40	9,2	45
Lucija	13. 12.	studen i prosinac	34,2	7,1	35
Matija	25. 2.	siječanj i veljača; rujan	50 (siječanj i veljača) 25 (rujan)	6,5	32
Ivana (Zvana)	24. 6. i 27. 12.		40,7 (lipanj) 14,8 (prosinac)	5,5	27
Orsa (Oršula)	21. 10.	listopad	33,30	4,3	21
Magdalena	22. 7.	lipanj i srpanj	60	4,1	20
Martina	11. 11.	listopad i studeni	78,60	3,1	15
Apolonija	9. 2.	siječanj i veljača	64,30	2,8	14
Klara	11. 8.	druga polovica srpnja i kolovoz	33,30	1,8	9
Agnija	21. 1.	siječanj	77,70	1,8	9
Gregora	12. 3.	ožujak	75	1,6	8
Perpeta	7. 3.	kraj veljače, ožujak	50	1,6	8
Marina	17. 7.	kraj lipnja i srpanj	33,30	1,4	7
Anastazija (Stana, Nastasija)	15. 4. i 28. 10.	travanj i listopad	16,6 (travanj) 16,6 (listopad)	1,2	6
Vicenca	22. 1.	siječanj	50	1,2	6
Petronilla, Pedrenija	31. 5.	svibanj	40	1	5
Cecelia	22. 11.	listopad i studeni	75	0,8	4
Perka	29. 6.	lipanj	0	0,8	4
Antonija (Tonija)	17. 1.	siječanj	100	0,8	4
Barbara	4. 12.	prosinac	75	0,8	4
Julijana (Olulijana, Ulijana)	7. 2.	veljača	16,6	1,2	6
Marija (Marika)	2. 2. 25. 3. 15. 8. 8. 9. 7. 10.	veljača, ožujak, svibanj, kolovoz, rujan, listopad	33,3	0,6	3

Franceška	4. 10.	listopad	0	0,4	2
Ana (Anica)	26. 7.	srpanj	0	0,4	2
Andrijana	5. 3.	ožujak	0	0,4	2
Korona	14. 5.	svibanj	0	0,4	2
Dorotija	6. 2.	veljača	0	0,4	2
Mihela	29. 9.	rujan	0	0,4	2
Darija	31. 3. ili 24. 10.	ožujak, listopad	0	0,2	1
Dominiga	nedjelja	nedjelja	100	0,2	1
Jelizabeta	4. 7.	srpanj	0	0,2	1
Karina	7. 11.	studen	0	0,2	1
Krstina	24. 7.	srpanj	100	0,2	1
Paškva	ožujak, travanj	Uskrs	100	0,2	1
Špela	studen	5. ili 17.11.	0	0,2	1
Ulika	ožujak, travanj	uskrsno vrijeme	100	0,2	1

Tablica 6. Sva muška imena krštenih u župi Lindar (1592. – 1648.)

Ime	Datum blagdana	Mjesec(i)	Učestalost pojavljivanja u mjesecu u kojem se svetac/blagdan slavi (%)	Udio u ukupnim muškim imenima (%)	Broj krštenih tog imena
Ivan	24. 6., 27. 12.	lipanj (I. Krstitelj); prosinac (I. Evangelist)	11,2 (lipanj) 15,7 (prosinac)	17,3	89
Mate	24.2., 21. 9.	veljača (Matija); rujan (Matej)	42,8 (veljača) 15,6 (rujan)	15,2	78
Juraj	23. 4.	travanj i prva pol. svibnja	48,90	9,5	49
Grgur	12. 3.	druga pol. veljače i ožujak	69,70	8,4	43
Martin	11. 11.	studen i druga polovica listopada	52,8	7	36
Mihel i Mihovil	29. 9.	rujan i početak listopada	42,8	5,4	28
Andrija	30. 11.	studen	55,50	5,3	27
Antun	17. 1.	siječanj	63,15	3,7	19
Bartol	24. 8.	kolovoz	58,80	3,3	17
Petar	29. 6.	lipanj	28,6	2,7	14
Vincent	22. 1.	siječanj i veljača	61,5	2,5	13
Gašpar	6. 1.	prosinac i siječanj	70	1,9	10
Toma	29. 12.	prosinac	9	1,9	10

Jakov	25. 7.	srpanj	57,10	1,4	7
Jeronim	30. 9.	rujan i početak listopada	66,60	1,2	6
Mikula	6. 12.	studen i početak prosinca	50	1,2	6
Gabriel	29. 9.	rujan i listopad	0	0,9	5
Barnaba	11. 6.	svibanj i lipanj	100	0,8	4
Sebastijan	20. 1.	siječanj	100	0,8	4
Kirin	4. 6.	kraj svibnja i lipanj	25	0,8	4
Mohor	12. 7.	lipanj i srpanj	100	0,8	4
Stjepan	26. 12.	prosinac	75	0,8	4
Vid	15. 6.	svibanj i lipanj	100	0,8	4
Benedikt (Benko)	21. 3.	ožujak	66	0,6	3
Blaž	2. 2.	siječanj i veljača	100	0,6	3
Lovrenc	10. 8.	srpanj i kolovoz	100	0,6	3
Marko	25. 4.	travanj	100	0,6	3
Šimun	28. 10.	listopad	100	0,6	3
Fabijan	20. 1.	siječanj	100	0,4	2
Franjo	4. 10.	listopad	100	0,4	2
Dominik	nedjelja	nedjelja	0	0,4	2
Križman	27. 1.	siječanj	0	0,4	2
Luka	18. 10.	listopad	100	0,4	2
Paval	15. 1.	prosinac i siječanj	100	0,4	2
Stanislav (Staniša)	11. 4.	travanj	0	0,4	2
Paškval	Uskrs	ožujak	100	0,2	1
Svetina	–	–	–	0,2	1
Valentin	14. 2.	veljača	100	0,2	1

Zaključak

Kretanje broja stanovnika župe Lindar krajem 16. i u prvoj polovici 17. stoljeća prati kretanje u većini ostalih mjesta u sastavu Knežije. Ostali demografski pokazatelji, poput sezonskog kretanja začeca i rođenja, vrlo su slični kao u ostalim istarskim župama. Ruralna orijentacija stanovništva, kao i religijske zabrane, uvjetovale su ritmove začeca: znatno manji broj djece začet je za Korizme i u razdoblju kasnog ljeta i rane jeseni (kolovoz – listopad), najviše u travnju, mjesecu seksualnog buđenja, i završetka Korizme. Prema zapisima u matičnim knjigama krštenih, vrlo sličan sezonski raspored začeca postojao je i u drugim istarskim župama, međutim, čini se da su se u manjim ruralnim sredinama (pr. Lindar i Boljun) više pridržavali korizmenog suzdržavanja od seksualnih odnosa nego u

većim mjestima te je u ožujku bilo vrlo malo začeca. Mala sredina i pridržavanje društvenih pravila vjerojatno su uzrokom i vrlo niskom udjelu nezakonite djece.

Imena krštenih pripadaju prilično suženom fondu katoličkih imena (42 muška i 37 ženskih). Najčešćih je deset imena (i muških i ženskih) nosilo tri četvrtine krštenih u promatranom razdoblju. Motivacija njihova dodjeljivanja uvelike je bila u svezi s katoličkim kalendarom.

SAŽETAK

Crtice o stanovništvu Lindara na kraju 16. i u prvoj polovici 17. stoljeća

Autorica se u Radu usredotočila na stanovništvo Lindara u 16. i 17. stoljeću promatrano kroz razne popise (nakon privremenog mletačkog zauzimanja habsburškog dijela Istre), ali i glagoljičke upise u matičnu knjigu krštenih, koja se čuva u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, a koju je transliterirao i objavio dr. *hon. caus.* Dražen Vlahov. U središtu su njezina zanimanja, dakle, kretanja broja stanovnika, krizne godine nataliteta, natalitet uopće, sezonska kretanja rođenja/začeca te imena i prezimena krštenika u župi Lindar. Pokušala je dokučiti i motivaciju kojom su roditelji bili vođeni prilikom davanja imena svojoj djeci. Proučavajući zapise o krštenjima, koji uz zapise u matičnim knjigama vjenčanih i umrlih često predstavljaju jedini pisani trag o postojanju tzv. »malog čovjeka« u promatranom razdoblju, autorica je pokušala rekonstruirati djelić ondašnje lindarske svakidašnjice.

SUMMARY

Notes on the inhabitants of Lindar at the end of the 16th century and in the first half of the 17th century

In her paper the author concentrated on the population of Lindar in the 16th and 17th centuries observed through various directories (after the temporary Venetian occupation or those urbarial), but also through Glagolitic entries in the register of baptisms, today kept in the Archives of the Croatian Academy of Sciences and Arts, as transliterated and published by dr. *Hon. Caus.* Dražen Vlahov. The focus of her interest is dedicated to the trends in the number of inhabitants, birth rate years of crises, birth rate in general, seasonal trends in birth/conception and names and surnames of the baptized in the Parish of Lindar. She attempted to comprehend the motivation which led parents when giving names to their children. By studying the records on baptisms which, next to the records in the registers of marriages and deaths, often represent the only written trace of the existence of the so called "small man" in the observed period, the author made an effort to reconstruct a fragment of the everyday life in Lindar during that period.

RIASSUNTO

Cenni sulla popolazione di Lindaro alla fine del XVI secolo e nella prima metà del XVII secolo

Nel suo testo, l'autrice si è concentrata sulla popolazione di Lindaro nel XVI e nel XVII secolo osservandola dai dati dei vari censimenti (in seguito all'occupazione veneta oppure in base ai registri urbariali), ma anche attraverso le annotazioni glagolitiche nel registro dei battezzati, conservato presso l'Archivio dell'Accademia croata delle Scienze e delle Arti, che è stato traslitterato e pubblicato dal Dott. Ric. *hon. caus.* Dražen Vlahov. Sono nel centro della sua attenzione, infatti, i movimenti demografici relativi al numero degli abitanti, gli anni caratterizzati dal calo della natalità, la natalità in generale, le differenze stagionali relative alle nascite/ ai concepimenti nonché i nomi ed i cognomi dei battezzati nella parrocchia di Lindaro. Inoltre, ha cercato di comprendere la motivazione che guidava i genitori nella scelta dei nomi per i propri figli. Studiando le annotazioni dei battesimi che, accanto alle annotazioni nei registri anagrafici dei matrimoni e dei morti, spesso rappresentano l'unica fonte scritta sull'esistenza del cosiddetto "piccolo uomo" nel periodo osservato, l'autrice ha cercato di ricostruire una piccola parte del quotidiano di Lindaro di quell'epoca.